

Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva obce Ochtiná

Príprava: Mgr. Miroslava Langerová, PhD.

Obdobie stratégie: 2022– 2026

V Košiciach, 1.10. 2021

OBSAH

Úvod

1. Vymedzenie základných pojmov
2. Analytická časť
3. Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva na území obce Ochtiná

Záver

Úvod

Dobrovoľníctvo je spoločenský fenomén. V Košickom kraji o to významnejší, že Košice boli v roku 2019 Európskym hlavným mestom dobrovoľníctva. Práve z pozície kraja, ktorom v nedávnej minulosti rezonoval titul v tejto téme, je možnosť tvorby stratégií a naklonenie si pozitívnej spätnej väzby, či tvorby verejných politík o to vhodnejšia a reálnejšia.

Dobrovoľníctvo sa dotýka celej našej spoločnosti. Mladým ľuďom dodáva potrebnú prax, skúsenosti, či zručnosti. Ľuďom v zrelom veku dodáva potrebný pocit zadosťučinenia, keď samotný pracovný proces neprináša naplnenie, seniorom dodáva pocit vážnosti a dôležitosti, či užitočnosti.

Dobrovoľníctvo sa okrem rôznych cieľových skupín nachádza aj v rôznych sférach. Samotné krajské mesto Košice sú dennodenne svedkom dobrovoľníctva v environmentálnej, sociálnej, kultúrnej, či športovej oblasti.

Ochtiná je obcou, v ktorej je veľký potenciál rastu dobrovoľníctva a to najmä v oblasti dobrovoľníctva marginalizovaných skupín obyvateľstva. Táto obec má veľkú časť obyvateľstva rómskeho pôvodu a výhodou je, že v roku 2021 je aj starosta rómskeho pôvodu, čo je vhodný motivačný prvok pre obyvateľov. Do popredia sa tu dostáva práve dôraz na environmentálnu oblasť dobrovoľníctva, a to hlavne vďaka Ochtinskej aragonitovej jaskyni. K samotnej jaskyni vedie z obce viac ako 3 kilometrový úsek cez les, ktorý je ideálnym prostredím pre udržiavanie, revitalizáciu, či voľnočasové aktivity a zvyšovanie turizmu obce. Samozrejme, v rámci environmentálnych aktivít s rómskou komunitou ide ruka v ruke aj sociálna oblasť dobrovoľníctva a rozvoj samotných zručností miestnych Rómov. Veríme, že práve táto stratégia, ktorá sa opiera o reálne dostupné poznatky, bude východiskom pre ďalšiu efektívnu prácu s dobrovoľníkmi v širokom spektre aktivít, pretože ako sa nám javí pri práci za posledné dva roky, množstvo obcí v okolí Ochtiny má na to, aby spoločne vytvorili veľmi efektívny a pre obce užitočný rámec pre cestovný ruch.

O tom, že podpora dobrovoľníctva je reálna na celom Slovensku, svedčia aj tieto fakty:

- V roku 2011 bol prijatý zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

- Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení v roku 2012 uviedla zámer podporovať rozvoj dobrovoľníctva.
- V roku 2013 bol v nadväznosti na Uznesenie vlády SR č. 68, bod C.15 navrhnutý Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier
- V uznesení vlády sú definované nasledujúce oblasti podpory rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku:
 1. Dobrovoľníctvo ako súčasť celoživotného vzdelávania
 2. Podpora inkluzívneho dobrovoľníctva
 3. Jednotný záchranný systém postavený na spolupráci profesionálov a dobrovoľníkov
 4. Výskum dobrovoľníctva
 5. Infraštruktúra dobrovoľníctva
 6. Propagácia a osвета v oblasti dobrovoľníctva

Jasným trendom v dobrovoľníctve, ktorý predpovedajú viacerí odborníci, je nejednoznačnosť dobrovoľníctva a jeho vlastné definície v rôznych oblastiach sveta. Znamená to, že dobrovoľníctvo sa podľa mentality, štruktúry obyvateľstva či aktivít vykonávaných na danom území, môže vnímať odlišne. Aj z toho dôvodu je potrebné vytvorenie stratégie, aby sme v našej mestskej časti vnímali dobrovoľníctvo rovnako a spoločnými silami sa dokázali pričiniť o jeho rozvoj.

1. Vymedzenie základných pojmov

Teoretickejšia časť stratégie nie je zbytočne rozsiahla, definuje iba najzákladnejšie pojmy, ktoré sa týkajú oblasti environmentálneho a sociálneho dobrovoľníctva. Je potrebná z toho dôvodu, aby sme v praktickej časti stratégie jednotne chápali pojmy súvisiace s dobrovoľníctvom a environmentálnou oblasťou.

Za **dobrovoľníctvo** sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých ľudí, zvierat, v prospech životného prostredia, alebo svojej komunity.

Dobrovoľník je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Neformálne dobrovoľníctvo je neplatená pomoc jednotlivca susedom, kamarátom, obci, prírode. Je vykonávaná spontánne, často aj ako voľno časová aktivita. Zvyčajne má vzájomne prospešný charakter. Ide však iba o individuálne aktivity, ktoré nie sú nijak formálne zastrešené.

Formálne dobrovoľníctvo je naproti tomu organizovaná neplatená práca prostredníctvom skupín, klubov, organizácií, ale aj orgánov samosprávy v prospech ostatných ľudí či spoločnosti. Ide jednorázové, ale aj pravidelne sa opakujúce aktivity, či podujatia, ktoré majú svojho organizátora.

Dobrovoľnícky program je označením pre komplex aktivít zameraných na riadenie dobrovoľníkov v konkrétnej organizácii, firme, komunite, či samospráve. Pozostáva najmä z týchto etáp:

- Zistenie potrieb v danej problematike, v ktorej sa dobrovoľnícky program ide realizovať.
- príprava programu na základe reálnych potrieb,
- nábor dobrovoľníkov,
- pohovor s dobrovoľníkom,
- príprava dobrovoľníka,
- vlastná dobrovoľnícka činnosť,

- hodnotenie programu.

Environmentálne aktivity sú také, ktoré dbajú na životné prostredie a jeho udržiavanie, či zlepšovanie podmienok životného prostredia: pôdy, vody, živočíchov, rastlín, či odstraňovanie odpadu a revitalizácia území.

Environmentálna výchova je výchova k sebavedomému a zdravého vzťahu žiaka k prírode a životnému prostrediu. Prostredníctvom formálnych aj neformálnych metód vzdelávania má za cieľ vychovať takých jedincov, ktorí sa správajú k životnému prostrediu zodpovedne, snažia sa o jeho udržateľnosť a rozvoj.

Výchova k dobrovoľníctvu je forma vzdelávania, pri ktorej je možné praktickými ukážkami dobrovoľníckych činností ukázať žiakom dobrovoľníctvo a jeho oblasti, pričom sa v budúcnosti môžu sami rozhodnúť, či sa dobrovoľníctvu budú venovať.

Štátny vzdelávací program je súbor predmetov a počtov povinne odučených hodín v danom predmete pre každý ročník základnej a strednej školy počas školského roka. Tento program je nemenný a rozsah týchto hodín v jednotlivých predmetoch si nesmie škola znižovať.

✓ **Školský vzdelávací program** súbor hodín v každom ročníku, ktorý si môže škola sama určiť, tým sa jednotlivé triedy v súčasnosti členia na počítačové, prírodovedné, matematické, športové a podobne. Každý ročník má určený rozsah hodín, ktoré je povinný zaplniť vyučovaním (nie je možné, aby ich nezaplnil), avšak je na rozhodnutí vedenia jednotlivej základnej školy, akými predmetmi doplní tento stav voliteľných hodín.

Sociálne dobrovoľníctvo je súborom tých dobrovoľníckych aktivít, ktoré sú upriamované priamo na ľudí, teda klientov, či poberateľov benefitov z práce dobrovoľníka. Môže ísť o dobrovoľníctvo v rôznych sociálnych zariadeniach, školách, ale taktiež aj terénne dobrovoľníctvo, či komunitné dobrovoľníctvo.

Seniorské dobrovoľníctvo je typ dobrovoľníctva, ktoré je realizované seniormi, teda ľuďmi nad 60 rokov veku. Môže ísť z ich strany o akýkoľvek druh aktivity, ktorou pomáhajú mestskej časti, organizáciám, školám, či iným inštitúciám nachádzajúcim sa v mestskej časti.

Vykonávať sa môže individuálne, alebo aj skupinovou formou v rámci organizovaných aktivít klubov dôchodcov.

2. Analytická časť

V tejto časti by sme chceli stručne zhrnúť výskum, ktorý sa v roku 2015 a v roku 2020 vykonával v celom Košickom kraji ako podnet na tvorbu stratégie podpory rozvoja dobrovoľníctva v celom Košickom kraji. Snáď najdôležitejšie je podotknúť:

- Formálnemu dobrovoľníctvu sa venujú najmä ľudia v meste a neformálnemu aj ľudia na vidieku.¹
- Do dobrovoľníctva sa viac ako z 50 % zapájajú najmä pracujúci ľudia, omnoho menej študenti a seniori.
- Najčastejší dôvod, prečo ľudia sú dobrovoľníci je fakt, že im to dáva pocit, že nie sú sebeckí.
- Za najväčšie bariéry dobrovoľníctva ľudia považujú dva aspekty a to nedostatok času a to, že ich nikto neoslovil s prosbou o pomoc.²

Záverom z tohto krajského výskumu z roku 2015 a v roku 2020 je:

„Do dobrovoľníckej práce, či už v rámci formálneho alebo neformálneho dobrovoľníctva bolo v roku 2015 posledných 12-tich mesiacoch zapojených 40,98% obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov a v roku 2020 už tento počet stúpol na 67 %

U formálneho aj neformálneho dobrovoľníctva prevláda dlhodobejšie a pravidelnejšie angažovanie sa. Inak povedané, kto sa raz zapojí do dobrovoľníctva, dobrovoľníkom zostáva a vykonáva ho pravidelne. Vypovedá o tom aj veľmi nízky počet obyvateľov Košického kraja, ktorí prekážku v dobrovoľníctve „predchádzajúca zlá skúsenosť s dobrovoľníckou prácou“ zaradili na posledné miesta v rámci bariér dobrovoľníctva.“

¹ Fakt, že formálnemu dobrovoľníctvu sa viac venujú ľudia v meste, je jedným z pilierov, prečo potrebujeme stratégiu dobrovoľníctva. Chceme, aby naši obyvatelia nadobudli oprávnení pocit, že nám spoločne záleží na tom, aby formálne dobrovoľníctvo dostalo svoju hodnotu a aby vedeli obyvatelia, že si ich ako dobrovoľníkov všímame, vážime a počítame s nimi pri spoločnej starostlivosti o veci verejné.

² Práve na túto najväčšiu bariéru chce stratégia nadviazať a nájsť spôsob, aby mali obyvatelia mesta jednoznačne pocit, že ich o pomoc žiadame, že adresne o nich vieme a sme im vďační za každú pomoc. Chceme sa vyhnúť iba anonymným letákom, ale skôr osobnému kontaktu. Aby bolo zrejmé, že spolu s vedením mestskej časti si obyvatelia budujú svoje prostredie, vzťahy, komunitu.

K tomuto záveru môžeme doplniť iba toľko, že úroveň formálneho dobrovoľníctva sa za pár rokov výrazne zvýšila. Svedčí o tom aj fakt, že Košice mali titul Európskeho hlavného mesta dobrovoľníctva a teda ich kandidatúra bola úspešná.

V rámci východiskovej pozície obce Ochtiná, môžeme v tejto časti stratégie uviesť:

- Obec nepripravuje dobrovoľnícke programy pre rôzne rómske komunity nachádzajúce sa v obci. Súčasný starosta obce je rozhladený v projektovom manažmente a množstvo projektov, ktoré píše v súvislosti s rozvojom obce k výzvam nadácií, má úspešných. Tým pádom aj získava finančné prostriedky na to, aby platiť zodpovedných pracovníkov za jednotlivé aktivity a úkony a dobrovoľníctvo tak nedostáva výrazný priestor.
- Obec buduje v rámci environmentálnych aktivít námestia, okolie zastávok hromadnej dopravy, zveľaďuje prostredie pred úradom, či kostolom a potravinami. To všetko však prostredníctvom platených pracovníkov či ľudí v rámci aktivít financovaných z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.
- Obec nemá na svojom území žiadne centrum, kde by sa mohli Rómovia stretávať, ani inštitút, ktorý by ich mohol vzdelávať a motivovať k dobrovoľníctvu, v teplejších mesiacoch máj – október má však vytvorený pekný priestor s možnosťou komunitných aktivít pred vstupom na turistický chodník k jaskyni.
- Obec má dôležitú časť, kde by bolo potrebné pomôcť aj v environmentálnej oblasti, a to pozdĺž turistickej trasy k Ochtinskej aragonitovej jaskyni. DCKK počas projektu Active citizen fund komunikovala so starostom o možnostiach, ako zapojiť rómskych dobrovoľníkov z obce do udržiavania, revitalizácie a nových atrakcií na tomto chodníku, aby bola jaskyňa pre turistov ešte lákavejšia.
- Obec je veľmi blízko obce Slavošovce. Plánom DCKK je rozvíjať dobrovoľnícke programy v oboch obciach tak, aby pre turistov bol zaujímavý celodenný výlet v spojení návštevy jaskyne v Ochtinej a potom prechádzka k tunelu pod Homôlkou. Bolo by vhodné prostredníctvom motivovaných a angažovaných dobrovoľníkov prepájať aktivity v oblasti marketingu v týchto dvoch obciach.
- Počas teplejších mesiacoch dobrovoľníci môžu realizovať komunitné aktivity a večerné doučovanie, či letné kiná práve v priestore nad samotnou obce, pri parkovisku smerom k jaskyni. Tieto aktivity by boli zaujímavé určite nielen pre miestnych, ale taktiež aj pre ľudí z okolitých obcí. V tejto oblasti Gemera je množstvo rozsiahlych aj menších roztrúsených rómskych komunit a určite pri správnom informovaní by na aktivity pred

jaskyňou prišla komunita aj zo širšieho okolia. O to viac, že sa v tejto obci cítia vítaní a bezpečne, keďže aj vedenie obce je naklonené rómskej menšine. Sú totiž obce na východnom Slovensku, kde je síce rozsiahla rómska komunita, avšak vedenie obce a majorita sa snažia potlačiť túto komunitu a nedávajú jej priestor na rozvoj. Akoby sa hanbili za Rómov vo svojej obci a teda tam ani nevládne prorómska atmosféra. To sa však nedá povedať o Ochtinej a preto si myslíme, že by sa nad obcou mohli konať aj pekné kultúrne rómske podujatia, ktoré by mali vždy aj pridružený edukačný charakter.

- V tejto obci sa nám taktiež prostredníctvom roka 2021 osvedčili zbierky šatstva, či taktiež teplé varené jedlo. Ideálne na voľné dni, počas leta, kedy sa najmä mládež nudí, by boli hudobné workshopy, ktoré by si mohli cestou k jaskyni vypočuť aj turisti.
- V rámci pobytového dobrovoľníctva, obec nemá priestory na ubytovanie dobrovoľníkov, ale ako sme uvádzali vyššie, je táto obec blízke obce Slavošovce, kde môžeme v letných mesiacoch, keď pominie pandémia, realizovať dobrocampy. V tomto smere, ak by vedenie obce Ochtina zabezpečilo dopravu medzi obcami a vytvorilo by priestor na varenie guláša a pekný rómsky dobrovoľnícky deň, tak v rámci dobrocampu by sme vedeli jeden deň navštíviť obec Ochtiná, pozrieť si jaskyňu a vytvoriť priestor na stretnutie starostu s mladými Rómami z celého kraja. Starosta je skvelým motivujúcim príkladom toho, že je vo vedení obce a obec pod jeho vedením je úspešná v grantoch a cítiť v nej veľmi príjemnú atmosféru.
- Táto obec by mala byť pozitívnym príkladom toho, že aj obce, kde je naozaj vysoká miera rómskeho obyvateľstva, môžu pôsobiť veľmi čisto, progresívne, a byť pre návštevníkov zaujímavé aj z hľadiska turizmu. Vedenie obce by malo podporovať marketing obce, pokojne aj prostredníctvom dobrovoľníkov, ktorí by sa starali o čo najobsiahlejšie komunikovanie o aktivitách a podujatiach obce smerom k verejnosti.

Na to, aby sa tento systém podarilo vytvoriť a cieľ stratégie naplniť, je potrebné, aby boli prepojené priame aktivity v teréne, s vhodným marketingom, spolupracou so školami, firmami a organizáciami a vzdelávaním všetkých zainteresovaných partnerov.

3. STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA NA ÚZEMÍ OBCE OCHTINÁ

Cieľom stratégie je navrhnuť systém podpory rozvoja dobrovoľníctva v obci Ochtiná v rokoch 2022 do 2026, teda na najbližších päť rokov s dôrazom na reálnu východiskovú situáciu.

Systém, ktorý na najbližších päť rokov navrhujeme, reflektuje aktuálny stav v oblasti dobrovoľníctva v obci.

- Vychovať obyvateľov obce, aby si po lokalitách dokázali na jar zrealizovať revitalizačnú brigádu, kedy by sa spoločné priestranstvá vyčistili od odpadu po zimnom období, natreli by sa ploty, detské preliezky, psie výbehy, odpadkové koše a iné priestranstvá, ktoré potrebujú natrieť. Obec Ochtiná je vďaka aragonitovej významnej jaskyni veľmi vyhľadávanou a je potrebné, aby návštevníci, ktorí prechádzajú cez obec, mali z nej pozitívne dojmy.
- Vychovať základnú a materskú školu, ktoré sa nachádzajú na území obce, aby sa v rámci školského vzdelávacieho systému venovali environmentálnej výchove a prakticky toto vyučovanie realizovali aj v uliciach obce. Je dôležité, aby rodičia žiakov prispievali a boli vedení k čistote v obci a na školských pozemkoch. Ide prevažne o rómskych rodičov a bolo by vhodné ich aj počas letných prázdnin motivovať do aktivít, pričom by tieto aktivity realizovali za teplú stravu ako dobrovoľníci.
- Podporovať deti zo základnej školy, aby sami kreatívne vymýšľali, čo všetko by sa im ešte páčilo mať smerom k jaskyni. Po uplynutí pandémie, keď bude možné realizovať hromadné podujatia, je potrebné pri vstupe na chodník do jaskyne robiť pre deti poznávacie workshopy, hry, letné školy. V tejto obci je veľmi namotivovaná mládež, je tu obrovský priestor pre krásne podujatia a vôbec sa nevyužíva jeho potenciál, poprípade aj v spolupráci s obcou Slavošovce.. Ideálne by boli rómske kultúrne festivaly. Na nich by kultúrny program mohol byť jeden večer v Slavošovciach, kde by ľudia aj v stanoch prespali a druhý deň by program mohol pokračovať v obci Ochtiná. My z DCKK vieme v rokoch 2022 až 2026, počas trvania tejto stratégie prísť každý mesiac v období apríl až október a zorganizovať jedno celodenné a večerné podujatie pre miestne deti a mládež a v júli realizovať týždenné dobrocampy v obci Slavošovce, z ktorých by sme rómskych dobrovoľníkov zobrali na jeden celodňový motivačný výlet aj do obce Ochtiná a do jaskyne.

- Vytvoriť so seniormi systém seniorského dobrovoľníctva, ktoré by bolo založené najmä na komunitných aktivitách v prostredí ich domovov.

Záver

Táto stratégia má za hlavný cieľ najmä na roky 2022 až 2026 stanoviť, že sa pravidelne v obci budú organizovať dobrovoľnícke podujatia a bude sa podporovať komunitné dobrovoľníctvo, seniorské dobrovoľníctvo a dobrovoľníctvo marginalizovaných skupín.

Ochtiná nie sú veľká obec, preto nemôžu tak čerpať z mládežníckeho dobrovoľníctva ako veľké mestá, kde sú univerzity, internáty, a počas pracovného týždňa množstvo mladých ľudí, ktorí hľadajú uplatnenie. Na druhej strane majú však svoj veľký význam, zameraných pracovníkov obecného úradu, veľmi dobrú prorómsku atmosféru a turistický potenciál, ktorý by správne zvolené dobrovoľnícke aktivity len podporili.

Veríme, že sa stratégia podarí naplniť a pomôže nielen pravidelnému dobrovoľníctvu v meste, ale taktiež aj v príľahlej Homôlky a Slavošovciam.

„Projekt „Od BBS po KREDO“ je podporený z programu ACF Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou“.